

Sveriges landbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Att planera för social aktivitet

-En studie av Köpenhamns lommeparker

Anna Nordahl

Självständigt arbete • 15 hp
Landskapsarkitektprogrammet
2014-05-27 Alnarp

Författare: Anna Nordahl

Titel (sve): Att planera för social aktivitet – En studie av Köpenhamns lommeparker

Titel (eng): Planning for social activity – A study of Copenhagen's pocket parks

Nyckelord: Social aktivitet, social hållbarhet, fickparker, Köpenhamn, små platser, offentligt rum.

Handledare: Arne Nordius, Institutionen för landskapsarkitektur, Planering och förvaltning, SLU Alnarp

Examinator: Anders Larsson, Institutionen för landskapsarkitektur, Planering och förvaltning, SLU Alnarp

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatexamensarbete landskapsarkitektur

Kurskod: EX0649

Ämne: Landskapsarkitektur

Program: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2014

Omslagsbild: *Perspektiv över Majporten* (Ting & Wanø landskapsarkitekter aps, tillstånd av Köpenhamns kommun Teknik och miljöförvaltning, 2014-15-15)

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Sammandrag

Stadsförtätning är dagens rådande planeringsideal, städer ska växa inåt och fler funktioner och människor ska rymmas på en mindre yta. Detta har fått konsekvenser för stadens utemiljö, då förtätning ofta har skett på bekostnad av det offentliga rummet. Det ställer krav på en kvalitativ utemiljö. Men hur kan utemiljön planeras för att främja det sociala livet i det offentliga rummet? Det är bakgrunden till denna kandidatuppsats vars syfte är att öka förståelsen för hur landskapsarkitekter kan planera för socialt kvalitativa platser på en begränsad yta. Målet är att beskriva och resonera kring hur social aktivitet kan gynnas i den täta staden med Köpenhamn som exempel. Frågeställningen har varit hur man kan planera för social aktivitet på små platser?

Uppsatsen består av en inledande teoretisk del som utgörs av en litteraturstudie där Jan Gehls och Mattias Kärrholms platsteorier är centrala för diskussionen kring hur planering kan utföras för att främja social aktivitet. För att möjliggöra en diskussion kring hur detta kan göras på ett praktsikt plan har teorierna applicerats på en fallstudie vilken behandlar två fickparker i Köpenhamn. Resultatet av min uppsats visar att det är en komplex fråga där många parametrar ingår. Att det finns en tydlig aktivitet på en plats som involverar brukarna kan skapa ett personligt engagemang för platsen. Dock kan en allt för stark koppling till en viss brukargrupp resultera i att platsen upplevs som privat. Den omgivande miljön och platsens utformning påverkar också den sociala aktiviteten.

Nyckelord: Social aktivitet, social hållbarhet, fickparker, Köpenhamn, små platser, offentligt rum.

Abstract

Urban densification is now the prevailing planning ideal as a strategy for sustainable development, which means that cities grow inwards, and more functions and people need to be accommodated in smaller areas. This has had implications for outdoor urban environments, as densification has often come at the expense of public spaces. This means that there is a need for quality outdoor environments. But how can outdoor environments be planned to promote social life in public spaces? This is the background of my bachelor's thesis, which seeks to further an understanding of how landscape architects can plan for quality social public places in confined areas. The aim is to describe and discuss how social sustainability can be achieved in dense cities, using Copenhagen as an example. The main question has been how to plan for social activity in small spaces.

The thesis begins with a theoretical part that presents Jan Gehl's and Mattias Kärholm's theories, which are central to the discussion about how planning can be performed in a way that promotes social activity. To enable a discussion about how this can be achieved on a practical level, the theories have been applied in a case study that looks at two pocket parks in Copenhagen. The results of this study show that this is a complex issue, which is influenced by many parameters. Distinct activities in locations that involve users can create personal commitment to these places. However, an overly strong connection to certain user groups can mean that places may be perceived as private. The surrounding environment and site design can also have an impact on social life.

Key words: Social activity, social sustainability, pocket parks, small spaces, public spaces.

Förord

Detta självständiga arbete har skrivits i kursen *Kandidatexamensarbete i landskapsarkitektur* (EX0649) vilken är en del av landskapsarkitekturprogrammet på SLU, Alnarp.

Studien har för avsikt att öka förståelsen för hur landskapsarkitekter kan resonera kring det sociala livet i stadens små rum.

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Arne Nordius för ett genuint engagemang samt arkitekt Line Mortensen på Köpenhamns Teknik- och miljöförvaltning för stort tålamod och hjälp med att besvara mina frågor.

Tack Jenny Lind för genomläsning av mitt arbete samt relevant och bra feedback.

Avslutningsvis vill jag tacka mina fina vänner Ellen Arkander och Therése Ryding som peppat och stöttat genom en skrivprocess som stundtal känts oändligt lång.

Anna Nordahl
Malmö, 2014-05-27

Innehållsförteckning

Sammandrag

Abstract

Förord

Innehållsförteckning

Inledning	8
Bakgrund	8
Mål och Syfte	8
Material och metod	9
Begreppstolkning	10
Det sociala livet i den hållbara staden	11
Socialt hållbar stadsplanering	11
Den täta staden	13
Hur värderas det offentliga rummet?	14
Att gestalta för social aktivitet	16
Social aktivitet i det offentliga rummet	16
Jan Gehl	18
Mattias Kärrholm	19
Fallstudie: Köpenhamns lommeparker	21
Köpenhamn – världens miljömetropol 2015	21
Vad är en lommepark?	21
Sociala riktlinjer för lommeparker	22
Platsbesök i Majporten och Odinslomme	23
Majporten	23
Odinslomme	26
Kritisk diskussion	28
Avslutande diskussion	31
Slutsatser och reflektioner	31
Metoddiskussion	32
Referenslista	33

Inledning

Bakgrund

Den täta, gröna och mångfunktionella staden är idag den rådande planeringstrenden i Sverige. Dagens städer ska växa inåt för att så på vis minska transportavstånd och effektivisera befintlig infrastruktur. Detta kan ses som problematiskt och paradoxalt då förtätning i städer ofta sker på bekostnad av de offentliga platserna. Då en tätare stad innebär att fler människor ska samsas om mindre gemensamma ytor behöver utemiljön värnas om (Boverket, 2013). För att städer idag ska kunna utvecklas hållbart är det av stor vikt att stadsförtätning sker med hänsyn till stadens invånare, då är kvaliteten på deras livsmiljö beroende av en välfungerande utemiljö (Sthåle, 2005).

Jag är intresserad av att granska hur de sociala aspekterna kan tas i beaktning i det rådande planeringsidealet. Hur kan man planera för den sociala aktiviteten i en allt tätare stadsstruktur och hur påverkas denna form av mänsklig interaktion av storleken på det offentliga rummet?

Mitt intresse för ämnet uppstod under en projektkurs i årskurs tre vid mina studier på landskapsarkitektprogrammet på SLU, Alnarp. I kursen arbetade vi med stora landskap med Trelleborg som utgångspunkt. Vår grupp valde att arbeta med ett projekt där vi gjorde en ansats till att utveckla en strategi för att möjliggöra förtätning av sociala möten, genom att skapa något som vi valde att kalla *Mikroplatser*. Dessa platser var små offentliga rum som anlades i staden för att skapa en attraktivare vardagsmiljö för trelleborgaren och erbjuda små platser för social interaktion.

Frågeställning

Hur kan man planera för social aktivitet på små platser?

Mål och Syfte

Syftet är att öka min förståelse för hur man kan planera för socialt kvalitativa platser på en begränsad yta. Jag vill även lyfta frågan för diskussion och delge mina insikter till andra inom mitt yrkesområde.

Målet är att beskriva och resonera kring hur man kan främja social aktivitet på små platser i den täta staden med Köpenhamn som exempel.

Material och metod

Jag har valt att dela upp min uppsats i två delar. Den första delen utgörs av en *teoretisk bakgrund* som i huvudsak baseras på litteraturstudier, medan den senare delen utgörs av min *fallstudie* där jag applicerat teori på ett verkligt fall för att utifrån detta kunna föra en kritisk diskussion.

Teoretisk bakgrund

- *Litteraturstudie:* Då jag ämnat redogöra för begreppen *förtätning* och *social hållbarhet* har jag främst använt mig av Boverkets publikationer. Jag anser att dessa begrepp varit nödvändiga att ta upp men inte det primära i min undersökning och att Boverkets skrifter varit tillräckliga då det gett en relativt bred bild. Alexander Ståhles(2005) avhandling *Mer park i tätare stad* har varit en ledande skrift när jag funderat kring hur det offentliga rummet värderas. Jag anser att hans resonemang kring brukarvärden varit av relevans eftersom jag tittat på de små platserna i staden utifrån ett socialt perspektiv. Vidare har jag valt att utgå från främst Jan Gehls(2010) och Mattias Kärrholms(2004) teorier, då jag resonerat kring på vilket sett man kan planera för social aktivitet. Detta eftersom jag bedömer att deras teorier är lätta ta till sig och applicera på det sociala livet i staden, samtidigt som jag sedan tidigare kände till dem vilket underlättade mitt arbete. Vidare upplever jag att dessa teoretiker kompletterar varandra väl, Gehl har fokus på sociala aspekter i stort medan Kärrholm snarare utgår från ett begrepp (territorialitet) och resonerar kring detta. Vidare anledning till att jag valt att fokusera på dessa två platsteorier är för att de utgår från människan och den mänskliga aktiviteten. Jag kommer inte beskriva dessa teorier i sin helhet utan främst fokusera på de aspekter som jag anser relevanta i sammanhanget.

Fallstudie

- *Litteraturstudie:* För att få en djupare insyn i Köpenhamns satsning på fickparker har jag utgått från kommunens skrifter angående projektet.
- *Intervju:* Jag har fört en kontinuerlig mailkonversation med Line Mortensen, arkitekt på Köpenhamns miljö- och teknikförvaltning. Vidare har jag gjort en intervju via mail med Kasper Hartmann, styrelseordförande i Majportens odlingsförening. När jag besökte Majporten (en av de fickparker jag valde att granska) gjordes en spontanintervju på plats med två brukare; detta under ostrukturerade förhållanden.
- *Platsbesök:* För att kunna applicera min teoretiska del på två platser gjorde jag platsbesök på dessa. Detta gjordes endast vid ett tillfälle, vilket var en söndag eftermiddag där varje besök varade i två timmar. Under dessa observerade jag främst vem som befann sig på och utanför platsen samt vad personerna gjorde. Jag tittade även på platsernas gestaltning och hur den omgivande miljön såg ut. För att memorera mitt besök förde jag skriftliga anteckningar och tog ett stort antal foton.

Begreppstolkning

- *Täthet*: I denna studie används begreppet i samband med diskussioner kring den täta stadsstrukturen. Med detta avser jag en täthet i form av invånare per kvadratmeter.
- *Social aktivitet*: Begreppet syftar till den interaktion som sker i mötet mellan människor som fysiskt befinner sig på samma plats. Dock behöver det inte betyda en aktiv kontakt i form av konversation eller lek utan innefattar även den kontakt som sker genom att se och höra människor i den omgivande miljön.
- *Små platser*: I denna uppsats innebär begreppet som *små* platser, stadens *små* rum och *mindre* ytor platser som inte är större än 5000 kvadratmeter vilket är likvärdigt med en halv fotbollsplan. Detta mått har jag hämtat från Köpenhamns riktlinjer för lommeparker. Därför är det dessa som jag har studerat i min fallstudie och som jag ansåg vara ett relevant mått.
- *Friyta*: I denna uppsats avser jag använda begreppet utifrån Ståhels (2005, s. 14) definition som innebär den obebyggda marken som är beträddbar för fotgängare och som är ett rum för utevistelse. Fokus ligger på de ”gröna” friytorna så som parkmiljöer, men även torg och parkeringsplatser går under benämningen dock innefattar det inte vägar, gator och trottoarer.

Det sociala livet i den hållbara staden

För att kunna diskutera vilka tillvägagångssätt som finns för att planera för social aktivitet i stadens små rum kommer jag i detta avsnitt redogöra för varför det är relevant att belysa den sociala aktiviteten på mindre platser. Jag kommer kortfattat att reda ut begreppen *social hållbarhet* och *förtätning*, då jag anser att dessa är högst relevanta i sammanhanget, men även undersöka relationen mellan dessa begrepp och begreppet *social aktivitet*. Vidare kommer jag att titta på vilka sätt det finns att värdera den offentliga miljön och vilken betydelse storleken på platsen har för det sociala livet.

Socialt hållbar stadsplanering

Att definiera begreppet social hållbarhet är inte helt oproblematisk då det inte verkar finns någon tydlig enighet om begreppets innebörd. Jag kommer här göra en ansats till att reda ut detta begrepp och vidare resonera kring varför det är av värde och hur det relaterar till *social aktivitet*.

Brutlandkommissionen definierade 1987 begreppet hållbar utveckling. I denna står det skrivet ”att utvecklingen tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter till att tillgodose sina behov”. (Boverket, 2004, s.8)

Vidare delar *Riodeklarationen*, som sammanställdes efter världskonferensen om miljö och utveckling år 1992, in hållbarhetsbegreppet i fyra kategorier vilka är den *sociala, kulturella, ekonomiska och ekologiska hållbarheten*. För att en hållbar utveckling ska kunnas nå krävs det ett samspel mellan dessa dimensioner av hållbarhet, vilket innebär att de är beroende av varandra och att en utveckling av de fyra kategorierna måste ske parallellt. Alltså är ingen av dessa fyra kategorier överordnad den andra utan alla är av vikt för att helheten ska fungera (Ibid.). Ökande luftföroreningar, användandet av fossila bränslen och ett ökat koldioxidutsläpp har lett till ett allt mer påtagligt klimathot och idag ses det som en nödvändighet att planera för en hållbar stadsutveckling på alla plan (Gehl, 2010, s.105).

Om klimathotet är det tyngsta argumentet för att sträva efter en hållbar utveckling i stort, vad finns det då för incitament till att arbeta för ett *socialt hållbart* samhälle?

Diskussioner kring den sociala hållbarheten kommer ofta på tal i samband med debatten kring ökande klyftor i samhället. Att sträva efter ett jämlikt samhälle ses som en del i den socialt hållbara utvecklingen. I ett samhälle där de ekonomiska klyftorna ökar mellan invånare hämmas jämlikheten. Ojämlikhet i samhället hotar det sociala kontraktet; den tillit som skapas mellan individer och känslan av tillhörighet och engagemang för samhället. Detta i sin tur leder till ett segregerat samhälle som kan visa sig i ökad kriminalitet, vilket skapar ett otryggt samhällsklimat (Stigendal och Östergran, 2013, s.20).

Detta kan tolkas som att det är högst relevant att ta den sociala hållbarheten i beaktning då en negligering av denna kan få hämmande konsekvenser för samhällsutvecklingen vad gäller människors tillit till samhällssystemet och vidare till

varandra. Men vad finns det då för metoder att arbeta med för att förhindra detta? Hur kan samhällsplanerare på ett konkret plan främja en social hållbarhet?

I Boverkets skrift *Socialt hållbar stadsutveckling* från 2010 behandlades begreppet social hållbarhet. Boverket lägger i skriften fokus på hur segregation kan motverkas i socioekonomiskt svaga bostadsområden på ett socialt hållbart vis inom ramen för samhällsplanering (Boverket, 2010, s.8). I skriften förklaras begreppet på följande vis:

”En socialt hållbar stadsutveckling ska i detta sammanhang ses som både en process och ett tillstånd. Långsiktigt handlar det om processer som formar de sociala villkoren för framtida generationer. Som tillstånd handlar det om konsekvenserna för det sociala och ekonomiska livet i dag.”

(Boverket, 2010, s.23)

Detta kan tolkas som att social hållbarhet både handlar om en pågående process som påverkar de sociala aspekterna av samhället över tid och som ett tillstånd i sig, där följderna av ett handlande granskas i relation till det sociala livet. Vidare identifierar Boverket (2010) fem återkommande teman som ofta lyfts fram då metoder för att främja en socialt hållbar stadsutveckling diskuteras:

- *Variation*, som syftar till att främja olika boendeformer och funktioner i den fysiska utformningen.
- *Helhetssyn*, som i korta ordalag handlar om att ha ett övergripande synsätt vid insatser som syftar till att förbättra de sociala villkoren.
- *Samband* som utgörs av en strävan att koppla samman stadens olika områden till en helhet.
- *Identitet* som belyser vikten av att skapa en positiv identifiering till sitt bostadsområde.
- *inflytande och samverkan* som syftar till betydelsen av medborgarinverkan (Boverket, 2010, s.9).

Alltså finns det utarbetade metoder för att jobba för ett socialt hållbart samhälle, men vilka kopplingar har dessa till min frågeställning som behandlar den mänskliga kontakten i staden? *Variation, helhetssyn, samband, identitet och inflytande/samverkan* är fem teman som alla är viktiga i en strävan efter *social hållbarhet* men hur kan dessa ses i relation till begreppet *social aktivitet*?

Är det tänkbart att social aktivitet kan gynna social hållbarhet eller vara en del av denna process? Begreppet social aktivitet kommer senare i uppsatsen utvecklas mer ingående. Om en utgångspunkt är att det sociala livet i staden handlar om interaktion på olika plan, finns då möjligheten att denna form av mänsklig kontakt kan ha samband med hållbarhetsbegreppet? Boverket (2010) belyser som tidigare nämnts *Identitet* och *inflytande och samverkan* som viktiga aspekter. Om *identitet* även kan tolkas som en strävan efter att implementera en stolthet över sitt kvarter för att i längden höja attraktiviteten på området, borde inte detta vara möjligt genom en stärkt relation till sin närmiljö? En relation som i detta fall skulle kunna ta formen av sociala relationer i form av att exempelvis lära känna sina grannar eller att boende tillsammans engagerar sig i olika organisationer vilket kan stärka de sociala banden.

Är det även så att social aktivitet kan stärka demokratin och skapa ett mer jämlikt samhälle, då det kan ses som en förutsättning för att människor ska kunna organisera sig?

Att det finns platser i det offentliga rummet där människor kan mötas kan därmed ses som relevant i sammanhanget. Men i dagens samhällsplanerings vurmars det för en tätare stad vilket ses som en strategi för en hållbar stadsutveckling (Boverket, 2013 s.14). Så hur kan då en förtätning ske utan att göra avkall på de mänskliga vistelseytorna? Var finns det plats för mänsklig kontakt i den täta staden?

Den täta staden – ett hållbart planeringsideal?

Efterkrigstidens planeringsideal hade bilen som utgångspunkt. Den optimistiska framtidstron till detta färdmedel har satt en stark prägel på våra städers utformning. Detta har resulterat i en bebyggelsestruktur med bostadsområde som uppförts i stadens utkant, nära natur och grönska, men som legat långt ifrån service, handel och kollektivtrafik. För ett fungerande vardagsliv krävs bil vilket har skapat något som kan ses som ett *strukturellt tvång* (Boverket, 2013, s.14).

I publikationen *Planera för rörelse! – en vägledning om byggd miljö som stimulerar fysisk aktivitet i vardagen* från 2013 hävdar Boverket (2013 s.14) att den bilfokuserade stadsplaneringen fått strukturella konsekvenser för människans möjligheter att röra sig till fots i den byggda miljön, vilket begränsat hennes rörelsemönster. Förtätning av staden ses som en viktig strategi för en hållbar utveckling då detta medför att avstånden blir kortare mellan målpunkter, att kollektivtrafiken kan användas i större utsträckning och att bilberoendet minskar. Dock är det av stor vikt att en tätare stad inte skapas på bekostnad av människors vistelseytor då det måste finnas plats för lek, rekreation och annan utevistelse i en hållbar stadsutveckling. Detta är en utmaning då grönområden ofta tas i anspråk vid stadsförtätning. Denna form av stadsförtätning leder ofta till en minskad tillgång på offentliga rum, samtidigt som trycket ökar på de offentliga miljöer som blir kvar (a.a., s.15). Historiskt sett har det sedan 1800-talet funnits en debatt som handlat om motsättningen mellan det täta och det gröna (Ståhle, 2005, sammanfattning).

”Högre täthet innebär endast högre attraktivitet om en god livsmiljö kan upprätthållas. En stad kan inte bli hur tät som helst eftersom stadens utemiljö, dess friytor, i hög grad möjliggör ett drägligt, gott och spännande eller bärkraftigt stadsliv.” (Ståhle, 2005, s.4)

Av citatet framgår att det är av stor vikt att stadsförtätning sker med hänsyn till stadens invånare och att kvaliteten på deras livsmiljö är beroende av en välfungerande utemiljö.

Ett av de främsta argumenten som drivs av de som förespråkar förtätning är att förhindra en så kallad *urban sprawl*. Så kallas den stadsutglesning som drabbat de amerikanska storstäderna, där den välbärgade medelklassen valt att bosätta sig i villaområden i förorten. Kritiker hävdar att *sprawl* genererar ökat bilberoende med allt vad det medföljer, så som exempelvis ohälsa och luftföroreningar. Men det skapar

även en segregerad stad med ökade sociala klyftor, kriminalitet och otrygghet (Stähle, 2005, s.3).

Om den täta staden skulle vara svaret på en hållbar stadsplanering vad betyder då detta planeringsideal för den mänskliga interaktionen i staden? Är inte argument som att förtätning gynnar det sociala livet i staden genom en större rörelsefrihet och minskat bilfokus motsägelsefullt om täthet leder till minskad tillgång på offentliga rum? Eller kan det vara så att täthet och tillgång på offentlig miljö inte nödvändigtvis är paradoxalt? Finns det värden även i de små platserna? Eftersom förtätning är det rådande stadsplaneringsidealet anser jag att det finns argument för att granska värdet i "litenheten" i en diskussion om att planera för social aktivitet.

Hur värderas det offentliga rummet? – kvantitet kontra kvalitet

Det kan ses som en mycket komplex uppgift att mäta värdet på en plats. Dock anser jag att det är relevant i sammanhanget att belysa vilka metoder det finns för detta. Då jag valt att titta på stadens små rum kan det vara av värde att belysa vad storleken har för betydelse i relation till det sociala samspelet.

Svensk stadsplanering har sedan 60-talet utvecklat särskilda mått och normsystem för att mäta tillgången på grönområden. Dessa har antingen fokuserat på *tätheten*, genom att mäta arean friyta per invånare inom ett visst område, det vill säga kvadratmeter friyta per invånare. Eller så har *tillgängligheten* granskats, som istället avgörs av maxavståndet till minsta friytestorlek (Stähle, 2005, sammanfattning). Detta anser den svenska forskaren inom stadsbyggnad Alexander Stähle som problematiskt då han menar att det finns andra parametrar som bör tas i beaktning vid en sådan mätning. Istället har han undersökt aspekter som *friytearea*, *orienterbarhet*, *räckvidd* och antal *bruksvärden* och utifrån detta utvecklat en ny metod för att mäta tillgången på friyta. Dessa mått utgår från ett mänskligt perspektiv och har större fokus på vilka aktiviteter som den offentliga miljön erbjuder. Stähles (2005) undersökning visar bland annat att människor kan uppleva en stadsdel som grön trots att själva tillgången på friytor är relativt låg i area. Detta medan andra områden, som exempelvis storstadsområden från efterkrigstiden med en väldigt hög tillgång på stora grönområden, upplevs som mindre gröna trots att den faktiska mängden friyta är betydligt större i en sådan stadsstruktur (a.a., s.112). Detta anser Stähle beror på att en integrerad grönska, som oftast återfinns i innerstadens rutnätsliknande stadsstruktur, tillgängliggör grönområdena på ett bättre sätt än vad som gör gällande i förorter där grönskan är separerad från övriga strukturer (Stähle, 2005, sammanfattning). Vidare hävdar Stähle att rådande planeringsnormer i Sverige är allt för grön- och ekologifokuserade och saknar den sociala synvinkeln (Stähle, 2005, s.58).

Utifrån Stähles resonemang tolkar jag det som att värdet på de offentliga miljöerna ofta mäts i relation till dess storlek, men att detta inte alltid behöver gå "hand i hand" utan att platser kan ha andra värden som inte är kopplade till storleken, som exempelvis vad som finns att göra på platsen. Vad är då alternativet till detta normstyrda sätt att se på offentliga rum?

I *Stockholms parkprogram* från 2004 har Stockholms stad arbetat med riktlinjer som både tar de kvalitativa och kvantitativa aspekterna i beaktning då de granskat tillgången på stadens grönytor. Dels har ett ramverk utformats med avseende på grönområdets storlek, där främst Boverkets rekommendationer varit styrande, så som att stadsparker på fem till femtio hektar bör nå inom femhundra meter. Dels har riktlinjer formulerats som gäller de kvalitativa aspekterna, som istället utgår från bruksvärden och vilka av dessa värden som bör befinna sig på ett visst avstånd. Exempelvis ska det inom 200 meter finnas tillgång till lek, ro och att sitta i solen. I samverkan med stadens invånare har Stockholm stad arbetat fram något som de kallar *sociotophandboken* som ska vara ett hjälpmedel för att analysera tillgången på grönytor (Ståhle, 2005, s.53). *Sociotop* är ett begrepp som syftar till de mänskliga intressena på en plats och kan ses ett supplement till *biotop* som istället avser ekologiska aspekter. Begreppet myntades av landskapsarkitekten Anders Sandberg (a.a. s.75).

Utifrån de intervjuer som *sociotophandboken* bygger på har ett antal värdebegrepp formulerats, dessa har kategoriserats i huvudkategorier där en av dessa är *social aktivitet*. Exempel på social aktivitet i *sociotophandboken* är att delta i ett folkliv, träffas och att vara tillsammans med människor. Undersökningen visar att sociala aktiviteter är något som värderas väldigt högt bland främst vuxna och ungdomar (Stockholms stadsbyggnadskontor, 2003, s.10).

Detta kan ses som att det finns ett behov av att utvärdera stadens offentliga miljö utifrån värden som även innefattar den mänskliga aktiviteten. *Sociotophandboken* kan ses som en ansats till att utvärdera det offentliga rummet genom dialog med de som verkligen brukar det, för att på så vis värdesätta dessa ytor utifrån flera perspektiv. Vidare anser jag att detta tyder på att det sociala livet i staden inte är beroende av platsers storlek utan snarare dess kvalitet. Detta kan möjligen ses som ett argument som stärker tanken att även mindre platser kan ha ett stort värde för stadens offentliga miljöer och människorna som bor där.

Att gestalta för social aktivitet

I föregående avsnitt presenterades en bakgrund till *varför* det idag är av vikt att undersöka hur den sociala aktiviteten kan främjas på stadens mindre platser. Av olika resultat framgår det, vill jag hävda, att en ökad social aktivitet kan vara ett sätt att främja en socialt hållbar utveckling. Vidare anser jag utifrån detta att det finns ett behov av att undersöka *hur* vi kan påverka det sociala samspelet på en begränsad yta, eftersom forskning pekar på att våra städer blir allt tätare och de offentliga platserna mindre. Så vad finns det då för teorier kring att gestalta för den sociala aktiviteten? I detta avsnitt kommer jag först titta på begreppet social aktivitet för en ökad förståelse för dess innebörd och betydelse, för att sedan redogöra för hur två platsteorier förhåller sig till detta begrepp. Dessa är den danska professorn i urban design Jan Gehls teori kring *livet mellan husen* och Mattias Kärrholms, professor i arkitektur, syn på *arkitekturens territorialitet*.

Social aktivitet i det offentliga rummet

– vad är det och varför är det av värde?

Vad innebär *social aktivitet* och varför att det viktigt att värna om den mänskliga interaktionen i det offentliga rummet? I boken *Livet mellan husen* behandlar Jan Gehl människors aktivitet i stadens utemiljö. Han har studerat aktivitet utifrån tre kategorier där han beskriver den *nödvändiga* aktiviteten, så som att handla eller ta sig till sitt arbete, den *valbara* aktiviteten, som kan innebära en promenad i parken eller att lapa vårsol på en bänk, och slutligen den *sociala aktiviteten*. Grannar som konverserar på gården, barn som leker eller bara en försynt hälsning i trappuppgången är enligt Gehl alla exempel på hur den sociala aktiviteten kan te sig. Dock behöver det inte innebära en aktiv samvaro, faktorer som att se och höra andra människor är lika relevanta i sammanhanget (Gehl, 2010, s.9).

”Social activities occur spontaneously, as a direct consequence of people moving about and being in the same space. This implies that social activities are indirectly supported whenever necessary and optional activities are given better condition in public spaces.”

(a.a., s.12)

Av citatet framgår att en utgångspunkt för att sociala aktiviteter ska uppstå är att människor befinner sig i det offentliga rummet. Vidare framgår det att om goda förutsättningar ges för de nödvändiga och valbara aktiviteterna gynnar detta i sin tur de sociala aktiviteterna. Alltså finns det en tydlig koppling mellan Gehls tre aktivitetskategorier (a.a., s.10).

Gehls resonemang kring social aktivitet kan tolkas som att det är den interaktion som sker individer emellan i den offentliga miljön, även om så på ett väldigt ytligt plan. Men varför är denna form av interaktion relevant att ta i beaktning? Och vad finns det för värde i den sociala aktiviteten? Robert Putnam, amerikans professor i stadsvetenskap, har liksom Gehl studerat den sociala aktiviteten i samhället. Efter att ha genomfört en studie över olika regioner i Italien i mitten på

90-talet fann han ett samband mellan en välfungerande demokrati och en hög delaktighet i olika frivillighetsorganisationer. Alltså att ju fler människor som organiserade sig i olika föreningar och andra sociala sammanhang desto bättre fungerade det demokratiska systemet. Detta ledde till att Putnam myntade begreppet *socialt kapital* vilket han beskriver som ett mått på den tillit som människor har dels till varandra, men även till samhällssystemet i stort (Öresjö, 2000, s.137).

”Det sociala kapitalet bygger på ömsesidigt förtroende mellan invånarna, självpåtagna mönster och sociala normer, många och effektiva arenor för frivilligt arbete, och det understöds, som tidigare nämnts, av den typ av nätverk som grannföreningar, körer, kooperativ, idrottsföreningar och politiska partier utgör.” (Ibid.)

Även om Putnam inte enbart inriktat sin forskning på den sociala interaktionen som sker i det offentliga rummet så borde hans resonemang vara applicerbara även inom detta fält. Detta är något som den amerikanska stadsvetaren Elinore Ostrom har forskat på genom att analysera hur lokala arenor kan stärka den tillit som behövs för att människor ska samarbeta. Enligt henne är det avgörande att det finns en tillgång på lokala arenor därför att konflikter löses och tillit till varandra skapas bäst om det finns platser där människor kan mötas fysiskt (Öresjö, 2000, s. 141).

Vidare undersöker professorerna i stadsvetenskap Lennart J Lundqvist och Bo Rothsten vilka resonemang som leder fram till att den sociala tilliten urholkas i samhället genom att beskriva ett fenomen som de kallar *sociala fällor*. Sociala fällor uppstår när människor slutar att delta i sociala sammanhang vilket resulterar i att tilltron till samhällssystemet hämmas och en misstro skapas. Ett *vi* och *dem* föds mellan stadens invånare, vilka inte ser någon anledning att engagera sig i samhället eftersom de inte litar på att andra ska göra detsamma (a.a., s.139).

”Om alla individer handlar utifrån sitt egenintresse kommer de att nyttja resurser maximalt för egen del, eftersom ingen brukare kan stänga de andra ute. Samtidigt innebär detta att de inte har några som helst fördelar av att spara på resurser eller söka förbättra dem.” (Öresjö, 2000, s. 141)

Jag tolkar detta som att ett demokratiskt och rättvist samhälle bygger på att det finns en tilltro till samhällssystemet och att denna tillit kan skapas genom att människor möts och interagerar. För att möjliggöra denna kontakt behöver det finnas offentliga platser där detta kan ske. Finns det då ett samband mellan *social aktivitet* och utformningen av den byggda miljön, alltså det offentliga rummet?

Gehl (2010, ss.15–17) har klassificerat social kontakt efter hur intensiv den är, där han anser att hög social kontakt utgör det allra närmsta relationerna, medan en lågintensiv kontakt är av en passiv form som kan handla om att se eller höra andra människor. Vidare menar han att en bristande och undermålig utemiljö hämmar främst den passiva kontakten. Den passiva kontakten är alltså den lägsta formen av kontakt men är även ett första steg till en mer intensiv kontakt (a.a., s.19). Alltså behövs det inte bara platser där människor kan mötas (lokala arenor som Ostrom i Öresjö (2000) talar om). Utan även platser som till sin utformning är av god kvalitet och främjar den sociala aktiviteten i sin fysiska utformning. Men vad finns det då för teorier kring att planera för mänskliga möten?

Jan Gehl

– att planera med människan som utgångspunkt

Gehl (2010, s.10) menar att utformningen av den fysiska utemiljön påverkar den mänskliga aktiviteten. Alltså kan gestaltningen av denna påverka det sociala livet i det offentliga rummet. Men vad finns det då för medel och metoder för detta?

Människor dras till andra människor och vi finner generellt ett större värde i livet som utspelar sig mellan husen än själva husen i sig, därför att intrycken som mänsklig aktivitet ger upphov till är varierande och oförutsägbara. Med anledning av detta bör utformningen av den fysiska utemiljön ske på ett sätt som koncentrerar de mänskliga mötena (a.a., s.29). Gehls(2010) teorier kan ses som en reaktion på efterkrigstidens planeringsideal, som han hävdar snarare planerades för bilen än för stadens invånare. Detta menar han har skapat ett stadslandskap med en omänsklig skala och fattig miljö som saknar upplevelsevärden ur ett mänskligt perspektiv (a.a., s.31).

Som tidigare nämnts delar Gehls in den mänskliga utomhusaktiviteten i tre kategorier; *nödvändiga*, *valbara* och *sociala aktiviteter*. Om kvaliteten på utemiljön är hög, resulterar detta i högt aktivitets-utövande inom samtliga kategorier. Den sociala aktiviteten är alltså beroende av de andra två. Därför är det inte möjligt att planera enbart för sociala aktivitet utan det krävs att man planerar för mänsklig aktivitet i stort. På samma vis som en kvalitativ utemiljö möjliggör för ett bredare spektrum av aktiviteter innebär det att det i en undermålig utemiljö endast kommer ske *nödvändiga aktiviteter* (Gehl, 2010, s.9).

Alltså påverkas den sociala aktiviteten av kvaliteten på utemiljön, men vad är enligt Gehl en kvalitativ utemiljö?

Livet mellan husen är beroende av den sociala kontakten, den kan som tidigare nämnts ha olika hög intensitet och det är främst yttlig kontakt som sker i det offentliga rummet (a.a., s.15). Vilken alltså innefattar att se och höra människor i den omgivande miljön. Några grundläggande egenskaper som hämmar denna form av social kontakt är höga väggar, långa avstånd, hög hastighet och nivåskillnader (a.a., s.72). Gehl (2010, s.13) fortsätter sina resonemang med att påstå att arkitekter och planerare kan påverka den sociala aktiviteten genom att skapa möjligheter för människor att mötas, höra och se varandra i det offentliga rummet

Vidare belyser Gehl hur avstånd i det offentliga rummet är avgörande för möjligheterna att se och höra andra, vilket är en grundförutsättning för social aktivitet. Överdimensionerade utemiljöer med långa avstånd är inte gynnsamt för den mänskliga aktiviteten då det hämmar vår kapacitet att uppleva människor runt om oss (Gehl, 2010, s. 163).

Att det finns ett möte mellan offentligt och privat är enligt Gehl ett viktigt inslag i det offentliga rummet. Något som Gehl kallar *semiprivat* och *semioffentligt* är ytor som möter de privata och de offentliga och skapar en mjukare övergång mellan dessa och kan verka som en förlängning av den privata bostaden. En tydlig gräns mellan privat och offentligt gör att det inte finns någon gradvis förflyttning ifrån hemma och borta. En flytande gräns där emellan menar Gehl skapar en starkare tillhörighet till sitt bostadsområde, samtidigt som utemiljön upplevs som tryggare att vistas i. Semiprivata och semioffentliga platser utgör ett forum för grannar att träffas,

och föräldrar är exempelvis mer benägna att låta sina barn leka fritt och längre från hemmet vilket ger barnen en större frihet. Den bostadsnära utemiljön får ett starkare värde för de som bor i området vilket enligt Gehl hämmar vandalism och brott då utemiljön i någon mening "ses efter" av de som bor i området (a.a., s.59).

Gehls platsteori bygger i stora drag på att planera utifrån mänskliga behov och utgå från den mänskliga skalan. Skulle det inte vara troligt att stadens små platser har tämligen goda förutsättningar för detta, sett till avstånd och skala? Kan det vara så att det finns fördelar i de små rummen där själva storleken i sig kan gynna social aktivitet?

Mattias Kärrholm – arkitekturens territorialitet

Kärrholm undersöker i sin avhandling *Arkitekturens territorialitet* relationen mellan den arkitektoniska gestaltningen och den mänskliga aktiviteten i det offentliga rummet och utgår från begreppet *territorialitet* när han granskar hur vi använder vår utemiljö. Territorialitet beskriver Kärrholm (2004) som makt med rummet som medium som tar sin form i ett avgränsat och i någon mening kontrollerat utrymme, territorialiteten påverkar vårt beteende i stadsrummet och kan understödjas av gestaltningen av denna (Kärrholm, 2004, s.10).

Vi är i vår vardag påverkade av territoriella indelningar. Parkeringsplatser, cykelvägar och parkområden är territoriella exempel som starkt påverkar hur vi rör oss i det offentliga rummet, vilket sker både med och utan att vi reflekterar över detta. Vidare menar Kärrholm att begreppet historiskt sett sällan belysts inom planerings- och arkitektvärlden utan att fokus snarare legat på rumslig kontroll i termer av offentligt/privat eller rum/plats (a.a., ss.9–10).

Utformningen av den offentliga miljön kan alltså enligt Kärrholm understödja det territoriella anspråket, dock ser han en risk med att skapa en allt för tydlig uppdelning av de olika territorierna eftersom han anser att detta kan verka hämmande för den spontana aktiviteten. Istället anser Kärrholm att territoriell överlappning är att föredra framför hårt reglerade och avgränsade territorier. Detta innebär att olika funktioner och användningar får verka på samma plats men utspritt över tid (a.a., s.267).

För att förtydliga begreppet territorialitet har Kärrholm delat in begreppet i tre huvudsakliga teman där han beskriver territorialitet som *beteende*, *samhällsfenomen* och *kodning*. Territorialitet som kodning representerar inte någon enhetlig företeelse utan är den typ av territorialitet som inte kan kopplas till de andra två kategorierna. Därför kommer jag inte gå vidare in på dess innebörd (Kärrholm, 2004, ss.33–35).

Beteende studerar den personliga territorialiteten; alltså den som skapas ansikte mot ansikte och har kopplingar till hur vi som människor har en instinkt och ett behov som innebär att vi vill hävda ett visst utrymme (a.a. ss.36–37). Territorialitet kan här ses som en form av platstillhörighet där upprepade användning av exempelvis en bänk kan vara tillräckligt för att just den bänken ska uppfattas som att den tillhör någon (Kärrholm, 2004, s.42). *Beteendeterritorialitet* kan alltså tolkas som att det är

platser som annekteras genom mänsklig närvaro. *Samhällsfenomen* är territorier som istället är reglerade av administrativa organisationer högre upp, exempelvis kommuner och landsting. Här är territoriet tydligt markerat och synbart för att officiellt förtydliga vilka regler som bör följas på ett visst område (a.a., s.50).

För att få en ökad förståelse för hur olika territorium *uppstår* och hur de *upprätthålls*, men även hur de samverkar och interagerar med varandra har Kärholm kategoriserat *territoriella produktformer*, dessa är *strategi*, *taktik*, *appropriation* och *association* (Kärholm, 2004, s.81).

Strategi och taktik handlar om ett medvetet maktutövande över ett område; en aktiv handling som syftar till att avgränsa och begränsa tillgängligheten till en plats. En strategi är en mer indirekt kontroll som exempelvis en parkeringsplats, medan en taktik utspelar sig på plats och är knuten till en viss person, som i detta fall hävdar kontroll över ett specifikt område. Ofta förekommer det materiella avgränsningar och markeringar, exempelvis linjer i marken för att tydliggöra det avgränsade området (a.a., s.83).

Territoriell *association och appropriation* innebär territoriella produktioner som inte är planerade utan som istället uppstått av en upprepad användning av platsen, på ett visst sätt, av en viss grupp/person. De har alltså inte uppstått eller upprätthålls aktivt med avsikten att annektera platsen (Kärholm, 2004, s. 83). Association och appropriation kan ses som resultatet av en vana och skapar inte lika skarpa gränser eftersom det inte alltid förhåller sig till några utsatta markeringar utan snarare bygger på en subjektiv tolkning. Alltså handlar det om ett område som territorialiserats efter en längre tids vistelse på platsen av en viss grupp, oavsiktligt. Även om det inte finns markerade gränser kan *appropriation* ofta spåras visuellt genom fysiska ting som exempelvis "fimpar" eller personliga ting som lämnas på platsen. Territoriell *association* uppstår när en plats förknippas med en viss aktivitet. Dessa associationer kan bestå även efter ett specifikt bruk av platsen upphört. Exempelvis *kyrkbacken* som ses som helig även efter att kyrkan rivits (a.a., ss.91–93).

Territorialitet kan användas för att undersöka hur denna påverkar social interaktion och relationer. Men även hur vi ser på vår omgivning och vilka känslomässiga kopplingar vi skapar till den och hur vi knyter rum och objekt till vår identitet (Kärholm, 2010, s.44).

Sammanfattningsvis bygger Kärholms teori på begreppet territorialitet och hur rumslig kontroll i olika former påverkar människans användning av det offentliga rummet. Men hur kopplar hans tankar kring detta an till storleken på detta rum? Det skulle kunna finnas en problematik med detta fenomen om man applicerar det på mindre platser då dessa snabbt blir territorialiserade när någon brukar platsen, dvs. att det inte krävs att särskilt många ska befinna sig på samma plats för att den ska upplevas som annekterad.

Fallstudie: Köpenhamns lommeparker

Detta avsnitt utgörs av den fallstudie jag gjort i vilken jag analyserat två platser utifrån de teorier jag fört kring social aktivitet. Främst har jag utgått från Gehl och Kärholmss platsteorier. Platserna jag valt att undersöka är två fickparker, så kallade *lommeparker*, i Köpenhamn. Detta för att jag anser att dessa parker motsvarar min tolkning av små platser i staden. Avsnittet inleds med en bakgrund till varför Köpenhamn satsat på lommeparker samt vilka deras visioner varit för dessa platser; med fokus på de sociala aspekterna. Vidare redogörs den jämförande fallstudie som gjorts mellan två av dessa parker; *Majporten* och *Odinslomme* där jag granskat dem utifrån mänsklig interaktion. Detta för att i en avslutande del föra en diskussion kring social aktivitet och hur den förhåller sig till dessa platser.

Köpenhamn – världens miljömetropol 2015

Projektet med lommeparker är en del av Köpenhamns mycket omfattande satsning på att år 2015 bli världens miljömetropol. Den mycket övergripande strategin för att uppnå denna vision har fyra grundpelare vilka är: *världens bästa cykelstad*, *världens centrum för miljöpolitik*, *en grön och blå huvudstad* samt *en ren och hälsosam stad* (Københavns kommune, 2007, s.6). Grön och blå huvudstad syftar här till att förbättra stadens gröna och blå infrastruktur. Alltså satsningar på parker och tillgängligheten till stadens vatten. Målet är att 90 procent av stadens invånare ska ha tillgång till grönska och vatten, exempelvis i form av parkmiljö eller havsbad, på ett gångavstånd mindre än femton minuter. Vidare ska brukandet av stadens gröna och blå strukturer fördubblas fram till år 2015. Satsningar på stadens utemiljö ska göras för såväl den *sociala* som den *ekologiska* hållbarheten, det ska alltså ges utrymme både för människan och naturen i miljömetropolen Köpenhamn (Københavns kommune, 2007, ss. 14–15).

Vad är en lommepark?

För att skapa en mer tillgänglig grönska och öka livskvaliteten hos stadens invånare har Köpenhamn kommun valt att satsa på så kallade *lommeparker*, detta som en del i visionen om en framtida miljömetropol. Konceptet med att skapa små parkmiljöer i stadens mellanrum kom till redan 1967 i New York och kallas ursprungligen för *Pocket parks*. Den första park av detta slag som anlades heter *Paley park* och ligger belägen mellan två byggnader i centrala New York. Idén bygger på att skapa små pauser i staden i en mänsklig skala som ger ett möjligt avbrott från det hektiska stadslivet (Københavns kommune, 2009, s.4).

Köpenhamn har influerats av tanken med de små andrummen i staden och utarbetat en parkform som kallas *lommeparker*. Lommeparkerna i Köpenhamn ska vara anpassade för staden och det mänskliga livet i den och verka som en lokal mötesplats för området (Københavns kommune, 2009, s.4). Målet är att skapa en

upplevelserik vardag och ett stadsliv där alla har möjlighet att delta. Vidare ska den fysiska hälsan och ett välmående hos stadens invånare prioriteras vilket kan göras i form av lommeparker genom att det där ges tillfälle till lek, avkoppling och motion (Københavns kommune, 2009, s. 8).

I Köpenhamns kommuns strategi *Lommeparker, træer og andet grønt- strategi for et gønnere København* från 2008 uppges att 14 stycken nya lommeparker ska anläggas i staden fram till år 2015. En lommepark beskrivs här som små parker som till ytan inte är större än 5000 kvadratmeter vilket är mindre än en halv fotbollsplan (Københavns kommune, 2008, s.6).

Sociala riktlinjer för lommeparker

I skriften *Tag parken i lommen – forslag till 14 lommeparker* från 2009 redogör Köpenhamns kommun för hur lommeparkerna i staden bör utformas och vilka aspekter som bör prioriteras. I skriften beskrivs ett antal kriterier som en lommepark ska uppfylla. Ett av dessa är att lommeparken ska utgöras av ett väldefinierat rum i ”mänsklig” skala med tydliga väggar. Dock ska de inte vara allt för slutna i sin karaktär utan bör vara öppna mot stadens liv (Københavns kommune, 2009, s.5).

Lommeparker ska placeras i anknytning till en boendemiljö och ha starka kopplingar till stadens aktivitet genom att exempelvis ligga i anslutning till ett större stråk (Københavns kommune, 2008, s.6). Satsningar på lommeparker bör ske i områden där det idag sker en stadsförnyelse och förtätning och där det saknas lokala arenor för möten (Københavns kommune, 2009, s.15).

En som varit delaktig i projektet med lommeparker är arkitekten Line Mortensen på Köpenhamns stadsförvaltning. Hon berättar att det funnits ett uttalat mål att gynna de sociala aspekterna. I Majporten (en av parkerna i min fältstudie) startades ett odlingsprojekt specifikt för detta ändamål. Line berättar att odlingsprojektet var tänkt som ett pilotprogram över tre år, vilket idag är inne på sitt tredje år och har visat sig vara väldigt uppskattat (Mortensen, Line, muntligen, 2014-05-13). Detta är något som Kasper Hartmann, styrelseordförande i Majportens odlingsförening kan intyga. Enligt honom är trycket på de trettiofem odlingsbäddar som finns att tillgå högt (Hartmann, Kasper, muntligen, 2014-05-13).

Line berättar vidare att tanken med Majporten var att skapa en kvarterspark för de boende i området som samtidigt skulle vara offentlig och öppen för alla. Dock har hon fått uppgifter om att det är många som upplever parken som privat. Hon säger dock att det är många som hör av sig till kommunen för att visa sin uppskattning för parken och hon tror att anledningen till dess popularitet beror till stor del på att den har en tydlig trädgårdskaraktär och att de boende upplever ett visst ägarskap. Detta gäller dock inte för den andra parken som jag valt att titta på i min fältstudie, *Odinslomme*. Enligt Line har Odinslomme varit anledning till många missnöje och är den lommepark i Köpenhamn som fungerar sämst (Mortensen, Line, muntligen, 2014-05-13).

Det har alltså funnits en uttalad vision att planera för den sociala kontakten i Köpenhamns lommeparker och detta har gjorts på olika sätt. Ett av dessa har varit odlingslotter som i Majporten, vilket verkar ha blivit ett uppskattat inslag. För att

kunna resonera kring projektet utifrån min teori har jag som tidigare nämnts gjort två platsbesök. Ett i Majporten som verkar vara en populär samlingspunkt, samt ett besök i Odinslomme som inte förfaller vara lika välbesökt.

Platsbesök i Majporten och Odinslomme

För att kunna diskutera Odinslomme och Majporten utifrån de sociala aspekterna kommer jag att börja med att kortfattat beskriva i vilken kontext de befinner sig samt hur parkerna ser ut idag. Jag kommer sedan att presentera de iakttagelser och tolkningar jag gjort av de sociala aktiviteterna på platserna, vilka bygger på min upplevelse av besöken samt information jag fått genom intervjuer. Anledningen till att jag valt dessa två parker är att de skiljer sig mycket åt, både vad gäller sammanhang, men även vad gäller utformning och attraktivitet.

I en avslutande del kommer jag att diskutera mina upplevelser utifrån de teorier som jag i de första delarna av uppsatsen redogjort för och resonera kring social aktivitet på en begränsad yta och hur utformningen utav denna påverkar det sociala livet.

Majporten

Figur 1. Illustrationsplan över Majporten
(Teknik-och miljøförvaltningen,
Köpenhamnsstad, tillstånd av: Line
Mortensen, 2014-05-16)

Majporten är en lommepark belägen i stadsdelen *Amager Vest* som ligger på ön Amager i Köpenhamns södra delar. År 2011 hade stadsdelen en befolkning på cirka 58 000 invånare. Stora infrastrukturella satsningar på tunnelbanesystemet, Kastrups flygplats och Öresundbron, som har sitt danska brofästa på ön Amager, har lett till en stark utveckling för stadsdelen (Københavns kommune, 2009, s.7). Amager Vest är en växande stadsdel med flertalet nya och pågående bostadsområden såsom

Islands Brygge och Ørestad. Stadsdelen har en stor mångfald vad gäller befolkning, stadsområden och arkitektur. Det ”gröna” har en stor betydelse för distriktet som bland annat utgörs av de stora grönområdena Kløvermarken och Amager Fælled som är före detta militära övningsområden (Københavns kommune, 2013, s.7). Majporten ligger i ett område mellan dessa två stora grönområden, tillgången till grönska kan därför ses som hög men på grund av att området saknade en lokal park var placeringen av en lommepark lämplig här. Parken omges av en tät bebyggelse av kvartersstruktur och ligger i förbindelse med ett större gång- och cykelstråk (Københavns kommune, 2009, s.15). Parken anlades år 2012 och är 1700 kvadratmeter stor (Tingbrandt, *Majporten beboerhave* [online], 2014-05-07).

Figur 2. Översikt över Majporten med fasaderna av kvarteret Svinget i bakgrunden. (Foto: Anna Nordahl 2014-05-11)

Figur 3. Privata odlingslotter i Majporten med det omgivande staketet i varierande höj i bakgrunden. (Foto: Anna Nordahl 2014-05-11)

Besök på platsen

Dag: Söndag 2014-05-11

Tid: 14.00–16.00

Väder: ca 13 grader, halvklart till mulet med inslag av lätt regn, måttliga till friska vindar.

Platsens gestaltning och karaktär

Majporten ligger omgärdad av kvarteren *Svinget* (se figur 3) och *Majporten*. Längs en av långsidorna löper en mindre bilväg och ett större cykel- och gångstråk. Husen som omger parken är femvånings flerbostadshus med balkonger som vetter ut mot parken. Ett cirka en meter högt staket omger området och det finns fyra entréer till parken. En grusgång med varierande bredd leder genom parken och knyter samman entréerna. Hela området har en tydlig trädgårdskaraktär med privata odlingslotter i de södra delarna och många nyttoväxter i övrigt såsom äppleträd, bärbuskar, rosor och lavendel. Trots att parken inte är särskilt stor, finns platser både för en mer privat

stund och samvaro i grupp. I den södra delen av parken finns ett antal odlingslotter (se figur 3) som är indelade och numrerade. Dessa är privata odlingar som är fyllda med klassiska köksväxter så som tomater, gräslök och andra mestadels ätbara grödor.

Överlag upplevs parken som väldigt prydlig och välskött. Jag ser inte tillstymmelse till vandalisering eller klotter, skräp och fimpar ser jag inte heller. Översikten är väldigt god och beror på att vegetationen inte är så hög, men platsen ger trots detta en väldigt lummig känsla. Kontakten med vägen utanför är god då man lätt ser över staketet. Trots närheten till en större bilväg är det relativt tyst och rofyllt och kvittret från fåglarna bidrar till denna känsla.

Sociala aktiviteter

Kasper Hartmann, styrelseordförande för odlingsföreningen, beskrev i vår mail korrespondens den sociala kontakten i Majporten på följande vis:

”Majporten er ret populær også for dem, der ikke har bed. Vores område med bed fylder ca en fjerdedel af parken, så det er god plads til andre. Det er en blanding af unge og gamle. Da der ikke er legeplads kommer det ikke så mange børn alene. Parken bliver naturligvis mest brugt, når vejret er godt, og så er det til afslapning, solbadning, læsning, picnic, grill.”
(Hartmann, Kasper, muntligen, 2014-05-13)

Vidare säger Kasper att det finns boende i området som tagit på sig en del av skötseln, utöver det som kommunen gör, och som inte är kopplat till odlingsbäddarna. Exempelvis genom att se efter rosenplanteringarna och rensa skräp. Detta tror Kasper beror på att många ser Majporten som områdets egna lilla park. Kasper upplever vidare att odlingen gör att det är lättare för folk att ta kontakt med varandra eftersom de har något gemensamt att prata om och att detta bidrar till en bättre sammanhållning (Hartmann, Kasper, muntligen, 2014-05-13).

Vid tillfället då jag besökte Majporten var jag ensam större delen av tiden. Jag stötte dock på ett yngre par i 30-års åldern som var där för att titta till sin odlingslott. Efter att ha uppehållit dem med några korta frågor visade de sig att de hette Sonja och Mørten och att de bodde i kvarteret. Sonja berättade att de hade haft sin odling sedan parken blev klar för snart två år sedan och att den som ville ha tillgång till en lott fick ställa sig i kö då det blivit ett mycket populärt inslag i parken. Vidare berättade Mørten att det var många från området som utnyttjade parken, även de som inte hade någon odlingslott och att frukter och bär från de övriga växtbäddarna var för alla. När jag frågade vem som brukade vara där sa Mørten att det var allt från gamla damer som låg och solade till lekande barn (Sonja och Mørten, muntligen, 2014-05-11). Under tiden som jag var på platsen var det många som passerade utanför parken. Balkongerna på husen intill verkade vara välanvända och vid ett tillfälle lade jag märke till ett äldre par som ganska ljudligt spekulerade kring min närvaro. Från balkongerna var sikten ner över Majporten god, men trots detta var inte känslan av att vara iakttagen stor förrän jag hörde det konverserande paret på balkongen. Detta fick mig dock att uppmärksamma de omgivande husen och lägga märke till att jag emellanåt skymtade folk i fönstren även från andra lägenheter.

Odinslomme

Figur 4. Illustrationsplan över Odinslomme
(Teknik-och miljöförvaltningen,
Köpenhamnsstad, tillstånd av: Line
Mortensen, 2014-05-16)

Odins lomme ligger i stadsdelen Nørrebro i de nordöstra delarna av Köpenhamn och hade år 2011 en befolkningsmängd som motsvarade cirka 74 000 invånare. Nørrebro är en av Köpenhamns variationsrikaste stadsdelar vad gäller sociala, kulturella och politiska skillnader. Den rika mångfalden är en stark identitet för stadsdelen och värdesätts av många köpenhamnare. Nørrebro ses som en livfull del av Köpenhamn med ett stort utbud av aktiviteter och med många lokalt engagerade invånare (Københavns kommune, 2012, s.10). Nørrebro är vidare en stadsdel med stor etnisk mångfald och en hög andel socioekonomiskt svaga grupper. Arbetslösheten och brottsligheten är hög i relation till övriga Köpenhamn (Københavns kommune, *Hotspot Ydre Nørrebro* [online], 2014-05-07).

I skriften *Nørrebro utviklingsplan* från 2012 har Köpenhamns kommun arbetat fram en utvecklingsplan för Nørrebro. Målsättningen är en trygg och levande stadsdel och i denna satsning ingår att rusta upp den offentliga miljön (Københavns kommune, 2012, s.10). Parken från 2009 var den första lommeparken att anläggas i Köpenhamn (Tingbrandt, *Odinslomme* [online], 2014-05-07).

Figur 5. Odinslomme med Jagtvej i
förgrunden.
(Foto: Anna Nordahl 2014-05-11)

Figur 6. Träd- och buskplantering som skär
genom den upphöjda betongytan. Möblering i
form av roterbara stolar.
(Foto: Anna Nordahl 2014-05-11)

Besök på platsen

Dag: Söndag 2014-05-11

Tid: 16.20–18.20

Väder: ca 13 grader, halvklart till mulet med inslag av lätt regn, måttliga till friska vindar.

Platsens gestaltning och karaktär

Odinslomme ligger i anslutning till *Jagtvej*, som är en hårt trafikerad bilväg (se figur 5). Parken är rektangulär till formen och längs ena långsidan löper en kal, cirka tio meter hög vägg (se figur 5), som utgörs av baksidan av några fastigheter. På morsvarande sida går en mindre bilväg (Odinsgade). En lekplats sluter an till platsen på en av kortsidorna.

Platsen består till stor del av platsgjuten betong som spricker upp i en träd- och buskplantering som tilltar i bredd i mitten av betongytan (se figur 6). Planteringen som skär genom platsen klyver området och eftersom parken inte ramar in med något i mötet med vägen blir övergången ganska diffus. Dock är hela parken lätt upphöjd vilket förstärker denna gräns något. Möbleringen på platsen består främst av roterbara stolar (se figur 6) som är placerade i grupper över området. Den enda aktivitet som jag kan utläsa som tydlig på platsen är just att man kan sitta här och parken upplevs som ganska grå och hårdgjord. Detta intryck förstärks ytterligare av att husfasaden förlägger området i skugga och det är väldigt blåsigt i jämförelse med vindförhållandena på Majporten. Vidare känns platsen ganska sliten och det ligger mycket fimpar kring vissa av bänkarna. Krossade ölfaskor och en del klotter på möbleringen gör att parken upplevs som skräpig. Växtligheten består främst av häck- och trädplanteringen i parkens centrum, med arter som hägg och rhododendron, samt några solitära rönträdd som står utplacerade i betongen.

Sociala aktiviteter

När jag kom till Odinslomme möttes jag av tre män som satt och drack öl och konverserade. De hade placerat sig runt ett bord närmst kortsidan som vätte mot *Jagtvej*. Utan att ha några andra argument för kommande belägg än mina egna fördomar, så tolkade jag det som att dessa män var socialt utslagna och att de i folkmun går under benämningen "A-lagare". Det var i princip den enda aktivitet som förekom under tiden jag var där, bortsett från att ytterligare en man och en kvinna senare anslöt till sällskapet. Jag tolkade det som att det inte var en planerad träff utan att paret snarare hade vägarna förbi. Vidare verkade kvinnan och mannen som anslöt inte särskilt förvånade över att träffa sällskapet som redan satt där, vilket kan tolkas som att de brukade sitta just där.

Det var många som passerade förbi parken till fots och cykel och biltrafiken var hektisk på *Jagtvej*. Då platsen inte hade någon tydlig avgränsning ut mot vägen var sikten god ut mot dess myller, särskilt från den plats där det drickande sällskapet satt.

Kritisk diskussion

Under min arbetsgång med denna kandidatuppsats har många tankar väckts kring vad som påverkar det sociala livet och hur detta kan främjas på mindre platser. För att möjliggöra en summerande reflektion över mina slutsatser har jag dock varit tvungen att begränsa diskussionen och kommer av denna anledning endast ta upp det som jag anser varit mest påtagligt. Det är utifrån dessa faktorer som jag kommer diskutera min frågeställning och föra ett resonemang om vad jag kommit fram till.

Under min arbetsprocess har jag i återkommande fall stött på tankar som rört det personliga engagemanget knutet till platser. Boverket (2010) belyser som tidigare nämnt vikten av ett *identitetsskapande* gentemot sin närmiljö som en del av en socialt hållbar utveckling. Samtidigt pratade Gehl (2010) om de semiprivata ytorna som en förlängning av det egna vardagsrummet, där han anser att den här typen av platser skapar en starkare tillhörighet till den närmsta boendemiljön. Semiprivata platser utgör ett forum för möten mellan de boende i området samtidigt som dessa blir mer benägna att se efter denna miljö Gehl (2010). Lommeparkerna ska enligt Københavns kommune (2009) fylla funktionen som kvartersparker, som kan stärka de sociala banden mellan de boende i området, samtidigt som parkerna ska vara för alla. I min studie av Majporten och Odins lomme upplevde jag det som om Majporten var den utav de två parkerna som var mest "omhändertagen". Min tolkning av detta är att det i Majporten fanns ett lokalt engagemang i form av de privata odlingsmöjligheterna. Sett till Gehls (2010) tankar kring de semiprivata ytorna anser jag att Majporten representerar denna typ av plats väl. Majporten skulle även kunna ses utifrån Kärrholms (2004) teorier kring territorialitet. Odlingslotterna skulle i en sådan kontext vara den typ av territorium skapade ur ett *samhällsfenomen*, alltså att dessa är ytor, som är tydligt avgränsade i form av skyltar och sin upphöjda kant, har reglerats ovanifrån, i detta fall av Köpenhamns kommun. Men odlingsbäddarna kan även ses som ett kontrollerat utrymme som skapats av ett visst *beteende*, vilket i detta sammanhang utgörs av de som brukar odlingslotterna. Vidare använder sig Kärrholm (2004) av olika begrepp för att förklara hur olika territorium upprättas och upprätthålls. Han talar här om produktformerna *strategi och taktik*, som är ett medvetet maktutövande över ett område, vilket odlingslotterna enligt mig kan anses vara, då det är ett aktivt handlande att hyra en av dessa. Motsatsen till dessa produktformer är *association och appropriation* som till skillnad från *strategi och taktik* inte sker som resultatet av en medveten handling. I fallet Majporten fick jag uppfattningen att parken upplevdes som aningen privat av de som inte hade tillgång till någon odlingslott, trots att odlingslotterna inte upptog en majoritet utav parkens yta. Detta fick jag senare bekräftat av Line på miljö och teknikförvaltningen (Mortensen, Line, muntligen, 2014-05-13). Min teori är att detta går att förklara genom de produktformer som Kärrholm (2004) kallar *association och appropriation*, alltså att en återkommande användning av en plats gör att denna förknippas med en viss grupp, även om detta inte är gruppens avsikt. I detta fall avser det den grupp som odlar i Majporten vilkas brukande av parken, i form av den odling de bedriver, gjort att grupper utifrån förknippar hela parken med den privata odlingen. Detta har i förlängningen gjort att hela parken upplevs som privat. Dock fick jag även indikationer från Kasper Hartmann, ordförande i odlingssällskapet, på att det inte

enbart var de som odlade som brukade vistas i parken (Hartmann, Kasper, muntligen, 2014-05-13). Av detta skulle slutsatser kunna dras att det finns en risk i att planera för aktivitet som är allt för tydligt knuten till en viss brukargrupp. Risken ligger här i att platsen kan upplevas som allt för privat, vilket är ett resultat av att en specifik brukargrupp får allt för stort inflytande över platsen, samtidigt finns det ett värde i att det finns en personlig koppling och således ett personligt engagemang i utemiljön. Gehl (2010) resonerar vidare kring på vilket sätt detta engagemang kan uppmuntra andra till att vistas i det offentliga rummet i allt större utsträckning, där han hävdar att ett värnande om utemiljö kan leda till en minskad brottslighet eftersom det finns människor som "ser efter" utemiljön. Detta i sin tur kan leda till en ökad trygghetskänsla, vilken enligt Gehl (2010) resulterar i att människor är mer benägna att använda utemiljön. Sett utifrån den sociala aktiviteten är detta givetvis något som har en positiv inverkan på denna, eftersom social interaktion bygger på att människor vistas i det offentliga rummet.

Odinslomme och Majporten kan även ses utifrån Putnamns tankar kring det *sociala kapitalet*, som är ett mått på tilliten till samhällssystemet och som gynnas av att människor engagerar sig tillsammans i olika sammanhang. Där Ostrom hävdar att lokala arenor kan stärka det sociala kapitalet, då detta blir en plats där människor fysiskt kan mötas och interagera med varandra (Öresjö, 2000). Majporten kan i detta sammanhang ses som ett tämligen tydligt exempel på en sådan *lokal arena*, där odlingen är ett gemensamt intresse för de som är engagerade i odlingsföreningen. Ett intresse som rimligtvis gör det lättare att söka en första kontakt då det delas av andra. Istället för att prata om väder och vind kan årets tomatsskörd vara ingången till en närmre relation.

Men på vilket sätt kan den sociala aktiviteten i Odinslomme analyseras utifrån ovanstående resonemang?

Vid mitt besök på platsen var det främst de drickande männen som stod för det sociala livet. Kärrholm (2004) behandlar som tidigare nämnts begreppen *association* och *appropriation* som ett sätt att omedvetet hävda sin rätt över ett territorium. Han menar att personliga ägodelar som lämnas kvar på en plats kan vara ett sätt att territorialisera en yta. I Odinslomme hittade jag flertalet fimpar och urdruckna ölflaskor, det behöver givetvis inte vara så att dessa kom från männen som satt där och drack, men det kan däremot vara så att människor *associerar* dessa ting med denna grupp och vidare får känslan av att platsen tillhör någon annan. Något som jag ytterligare tror förstärkte känslan av att platsen var annekterad var att jag uppfattade det som att dessa personer brukade sitta just på de bänkarna. Jag tror att fenomenet är detsamma både vad gäller Majporten och Odinslomme, att en specifik användning av en plats, av en viss grupp, kan resultera i att andra grupper inte är lika benägna att använda platsen, då den upplevs som mer privat. Samtidigt menar jag att det verkar som att det finns en tendens till att människor har en större benägenhet att bruka platser där det finns någon form av aktivitet som kopplar dem till platsen. Social aktivitet förefaller uppstå om det finns ett gemensamt intresse som knyter samman olika brukare, om intresset så är att odla tomater eller att dricka en grön tuborg ihop.

Efter mitt besök vid Odinslomme började jag fundera kring hur den sociala aktiviteten värderas i det offentliga rummet. Jag upplever att vi landskapsarkitekter ofta vurmar för ett folkligt liv i staden och jag har stött på flera gestaltungs-förslag där

välgjorda perspektiv skildrar glada barn med ballonger och glassätande soldyrkare. Dock är detta en bild som inte stämmer överrens med min upplevelse av stadens aktiviteter, då jag oftare möts av den syn som mötte mig i Odinslomme. Social hållbarhet handlar om ett jämlikt och rättvist samhälle (Stigdel och Östgran, 2013). Detta borde rimligtvis innebära att alla har lika stor rätt att vistas i det offentliga rummet. För att återgå till det sociala kapitalet, som bygger på interaktion mellan människor vilket gynnar en demokratisk utveckling (Öresjö, 2000) – borde inte synen på social aktivitet vara mer tillåtande än den är idag? Eller är det bara en viss typ av social aktivitet, som utförs av en viss grupp som gynnar den sociala hållbarheten? Och vem är det i så fall som bestämmer vilka aktiviteter och vilka grupper det är? Jag har inte svaret på dessa frågor men jag vill hävda att ett normkritiskt synsätt är en del av att planera för den sociala aktiviteten.

Vidare anser jag det relevant i detta sammanhang att resonera kring vilken betydelse storleken på platsen har, då detta är en del av min frågeställning. Jag vill hävda att det kan finnas en risk att mindre platser upplevs som mer privata fortare, alltså att det krävs ett mindre antal brukare för att platsen ska uppfattas som annekterad. Samtidigt som jag vill påstå att det lilla formatet i sig kan vara gynnsamt för den sociala aktiviteten. Detta resonemang grundar jag bland annat på Gehls (2010) teorier kring den mänskliga skalan. Alltså att människor dras till andra människor och att denna form av passiv kontakt är beroende av att vi kan se och höra personer i vår omgivning, vilket borde vara lättare på en mindre plats. Den passiva kontakten förefaller även gynnas på platserna jag besökte med avseende på kontakten med den omgivande miljön. Både Majporten och Odinslomme anser jag vara välförankrade i det omgivande stadslivet. Odinslomme saknade delvis väggar ut mot den intilliggande vägen vilket gjorde både in- och utsikten god. Majporten upplevde jag som en grön oas i sig, samtidigt som en passiv kontakt var möjlig ut mot vägen och de som passerade där, eftersom det omringande staketet inte var så högt. Denna blygsamma form av social kontakt kunde även ske mellan husen runt om kring då deras ballonger vette ut mot parken. Detta för mig tillbaka till Ståhles (2005) resonemang att *storleken* på utemiljön och *hög kvalitet* på densamma utifrån ett brukarvärde inte behöver vara likvärdigt, samt att det finns ett värde i att integrera det offentliga rummet i en allt tätare stadsstruktur. Enligt Ståhles (2005) bör den offentliga miljön även värderas utifrån vilka aktiviteter som platsen erbjuder, vidare hävdar han att brukarvärdet av en plats bör tas fram genom en dialog med de som faktiskt använder platsen. Att planera för social aktivitet innefattar kanske även att en brukardialog förs på liknande vis som Stockholmsstad gjort när de arbetade fram sin sociotophandbok.

Det bör dock sägas att ovanstående resonemang inte nödvändigtvis står i relation till ett begränsat utrymme. I min frågeställning hade jag för avsikt att undersöka hur social aktivitet kunde gynnas på mindre platser, men jag vill hävda att de resultat som framkommit även går att tillämpa i större skala.

Avslutande diskussion

Slutsatser och reflektioner

Denna uppsats har haft som utgångspunkt att besvara min frågeställning som lyder:

Hur kan man planera för social aktivitet på små platser?

I de inledande delarna av uppsatsen har jag granskat begreppen *social hållbarhet*, *stadsförtätning* samt vilka *metoder* det finns för att utvärdera det offentliga rummet. Avsikten har varit att redogöra för begreppens *innebörd* samt föra ett resonemang kring *varför* de är av värde i sammanhanget, samt vilken *koppling* de har till varandra. Vidare har jag tittat på Gehls och Kärholms platsteorier för att på så vis skapa mig en uppfattning om vad dessa teorier säger om *att planera för social aktivitet*. För att förankra mina teorier till ett verkligt fall har jag sedan gjort en fältstudie där jag tittat på två platser, som i detta fall var två lommeparker i Köpenhamn, och resonerat kring *hur* social aktivitet tagits i beaktning i detta fall. Utifrån mina iakttagelser och tolkningar på dessa två platser har jag sedan fört en kritisk diskussion där jag resonerat kring hur man kan planera för social aktivitet på små platser. Den främsta slutsatsen jag dragit är att social aktivitet kan gynnas om det finns aktiviteter på platser som knyter samman brukare, men att en allt för stark koppling till en viss brukargrupp kan göra att platsen upplevs som privat. Vidare kan små platser i sitt format vara gynnsamma för det sociala livet då den passiva kontakten lättare uppstår i en mindre skala. Dock vill jag påstå att mina slutsatser inte är direkt kopplade till mindre platser, då jag vill hävda att mina resultat även är gällande på större ytor. D.v.s. att det är de kvalitativa aspekterna som främjar den sociala aktiviteten snarare än kvantitativa måtten.

I ett inledande skede av denna uppsats hade jag en tanke om att jag även skulle utreda mer ingående hur gestaltningen av mindre platser kan påverka den sociala aktiviteten. Alltså hur utformningen på ett mer detaljerat plan kan påverka hur människor interagerar. Detta anser jag fortfarande vara högst relevant och något som kan vara intressant för vidare forskning. Vidare upplever jag att denna studie har varit väldigt intressant för mig och mitt eget lärande att genomföra.

Metoddiskussion

- *Litteraturstudie:* I denna uppsats användes litteraturstudier som främsta metod. Detta har känts som ett relevant tillvägagångssätt då det gav mig en övergripande teoretisk bakgrund till hur man kan se på social aktivitet och hur denna kan gynnas i stadens små rum. Den teoretiska bakgrunden underlättade även för en vidare analys i min fallstudie. Jag är medveten om att jag begränsat mig i valet av litteratur, vilket var en nödvändighet för att göra studien hanterbar med tanke på tidsbegränsningen. Fler teorier kring exempelvis social aktivitet hade givetvis bidragit till en bredare bild av ämnet. Dokumenten som jag studerat från Köpenhamns stad, vilka redogjorde för deras projekt med lommeparker, var vidare av värde för mig då det gav mig en inblick i vilka resonemang som låg bakom denna satsning. Det bör dock påpekas att dessa dokument är skrivna främst för medborgare och tillika skattbetalare som en informativ handling. Det är således högst rimligt att Köpenhamns stad velat återspegla en positiv bild av detta projekt eftersom det finansierats med skattemedel.
- *Intervju:* I de fall jag använt mig av intervjumetoder har detta främst skett via mail. Mina förhoppningar var dock att få möjligheten att genomföra en muntlig intervju med Line Mortensen från Köpenhamns stad. Detta blev tyvärr aldrig aktuellt men jag anser ändå att jag fick bra svar på mina frågor rörande främst Majporten och Odinslomme när det kom till hur dessa två platserna brukas idag. Självklart bör det tas i beaktning att Line, liksom andra jag intervjuat, inte är opartisk och att hon förmodligen utgår från att främja sina intressen. Vidare bör sägas att vissa språkliga missförstånd kan ha lett till feltolkningar.
- *Platsbesök:* Mina två platsbesök var mycket givande för att möjliggöra en diskussion kring olika aspekter av mitt valda ämne. Dock tror jag att fler besök hade gett bättre resultat. Det bör också tilläggas att det är problematiskt att studera social aktivitet då det är svårt att mäta. Jag tror också att min närvaro på platsen kan ha påverkat den sociala aktiviteten.

Referenslista

Muntliga källor

Hartmann, Kasper,
styrelseordförande Majportens odlingssällskap, Köpenhamn,
e-postkonversation 2014-05-13

Mortensen, Line,
arkitekt teknik- och miljöförvaltningen, Köpenhamn, e-postkonversation, 2014-05-13

Sonja och Mørten,
Köpenhamn, spontanintervju, 2014-05-11

Tryckta källor

Gehl, Jan (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press.

Kärrholm, Mattias (2004). *Arkitekturens territorialitet*. Lund: Grahns Tryckeri AB.

Ståhle, Alexander (2005). *Mer park i tätare stad: Teoretiska och empiriska undersökningar av stadsplaneringens mått på frihetstillgång* (TRITA-ARK 2005:2). Lic-avh. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan.

Öresjö, Eva (2000). *Låt oss slippa grindsamhällen! Om social tillit i ett hållbart samhälle*. Ur Louise Nyström (red), *Stadsdelens vardagsrum. Ytterstadens offentliga platser och liv*. Stadsmiljörådet.

Elektroniska myndighetspublikationer

Boverket (2004). *Hållbara städer och tätorter i Sverige – förslag till strategi*. Tillgänglig via: http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2004/hallbara_stader_och_tatorter_i_sverige.pdf, [2014-04-24].

Boverket (2010). *Socialt hållbar stadsutveckling*. Tillgänglig via: <http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2010/Socialt%20H%C3%A5llbar%20Stadsutveckling.pdf>, [2014-04-24].

Boverket (2013) *Planera för rörelse! – en vägledning om byggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen*. Tillgänglig via: <http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2013/planera-for-rorelse.pdf>, [2014-04-24].

Københavns kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen (2007). *Miljømetropolen- vores vision CPH 2015*. Tillgänglig via:

<http://www.kk.dk/da/Om-kommunen/Indsatsomraader-og-politikker/Publikationer.aspx?mode=detalje&id=524>, [2014-05-07].

Københavns kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen (2008). *Lommeparker, træer og andet grønt- strategi for ettønnere København*. Tillgänglig via:

[http://www.bondam.dk/files/7/lommeparker traeer og andet groent.pdf](http://www.bondam.dk/files/7/lommeparker_traeer_og_andet_groent.pdf), [2014-05-07].

Københavns kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen (2009). *Tag parken i lommen – forslag till 14 lommeparker o Köpenhamn*. Tillgänglig via:

http://kk.sites.itera.dk/apps/kk_pub2/pdf/743_eDPL4HkdhQ.pdf, [2014-04-30].

Københavns kommune (2012). *Nørrebro udviklingsplan*. Tillgänglig via:

http://kk.sites.itera.dk/apps/kk_pub2/pdf/951_QcRsUhVC2C.pdf, [2014-05-07].

Københavns kommune (2013). *Bydelsplan for Amager vest*. Tillgänglig via:

<http://www.kk.dk/da/om-kommunen/indsatsomraader-og-politikker/byplanlaegning-og-anlaeg/byplanlaegning/bydelsplaner>, [2014-05-07].

Stockholms stadsbyggnadskontor (2003). *Sociotophandboken – planering av det offentliga uterummet med stockholmarna och sociotopkartan*. Tillgänglig via:

<http://www.stockholm.se/TrafikStadsplanering/Stadsutveckling/Stadsplanering/Sociotopkarta/>, [2014-04-30].

Stigendal, Mikael och Östergran, Per-Olof (2013). *Malmös väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa*. Tillgänglig via:

http://www.malmo.se/download/18.3108a6ec1445513e589b92/1393252195410/malm_o%CC%88kommissionen_slutrapport_2014.pdf, [2014-04-24]

Hemsidor

Københavns kommune. *Hotspot Ydre Nørrebro* [online], Tillgänglig via:

<http://www.kk.dk/da/om-kommunen/indsatsomraader-og-politikker/tryghed/hotspot/hotspot-ydre-noerrebro>, [2014-05-07].

Tingbrandt landskab. *Majporten beboerhave København*. [online], Tillgänglig via:

<http://www.thing-brandt.dk/portfolio-view/majporten-beboerhave-kobenhavn/>, [2014-05-07].

Tingbrandt landskab. *Odinslomme* [online], Tillgänglig via: <http://www.thing-brandt.dk/portfolio-view/odinslomme/>, [2014-05-07].